

české, jejich detailní fungování i vzájemné srovnání ještě bude předmětem řady výzkumů, a tak nelze než souhlasit se slovy autorů, že se jedná o jakýsi výchozí bod pro další bádání.

JANA KONVIČNÁ

Libor JAN – Dalibor JANIŠ a kolektiv,
Ad iustitiam et bonum commune. Proměny zemského práva v českých zemích ve středověku a raném novověku, Historický ústav AV ČR, Filozofická fakulta MU, Matice moravská, Brno 2010 (= Země a kultura ve střední Evropě 13)

300 s., ISBN 978-80-86488-65-3

Publikaci, sledující různé aspekty zemského práva v českých zemích s širokým časovým záběrem od konce 12. do počátku 19. století, otevírá stručný přehled českého, především právněhistorického bádání o tomto fenoménu z pera Libora Jana a Dalibora Janiše. Oba jsou zároveň autory vstupních příspěvků v prvním ze čtyř tematických oddílů knihy, *Soudnictví a prameny zemského práva*. V analytické stati *Hereditates a soudy statut Konráda Oty* se L. Jan úspěšně snaží na základě širokého okruhu dobových pramenů přesně postihnout význam termínu hereditas, který se objevuje v úvodní pasáži tzv. Statut Konráda Oty. V polemice s názory J. Žemličky dospívá k závěru, že hereditas byla v nejstarších českých pramenech svobodným pozemkovým majetkem, se kterým mohl jeho majitel v zásadě volně nakládat. V příspěvku *Nalézání práva a zemské soudnictví v českých zemích* D. Janiš připomíná význam „nalézání práva“ jakožto klíčového institutu zemského práva, spjatého úzce s činností českého a moravského zemského soudu. Při hodnocení právní povahy nálezů Janiš obrací pozornost k pramenům a v podstatě přebírá rozlišení nálezů na obecné a zvláštní, které je obsaženo v díle Viktorina Kornela ze Všehrd. Závěrem se dotýká otázky právní závaznosti nálezů. V studii *Cerroniho sborník a textová tradice tzv. Rožmberské knihy* podává Naďa Štachová obsahový a kodikologický rozbor pozoruhodného rukopisného souboru středověkých, převážně právních textů, který byl v 50. letech 19. století necitlivě mechanicky rozdělen a jehož jednotlivé části se postupně ocitly v několika knihovnách a archivech.

Nejvýznamnější částí původního souboru, který autorka označuje jako Cerroniho sborník, je opis Rožmberské knihy. První oddíl uzavírá přehledná stať profesora právních dějin na univerzitě ve Vratislavi Mariana J. Ptaka *Zemské právo Horního Slezska – stav bádání a badatelské perspektivy*. Za hlavní cíl bádání v této oblasti označuje autor nejen kritické edice zemských zřízení Horního Slezska a právní analýzu jejich obsahu, ale též určení rozsahu přejímání norm původního polského a moravského práva, jakož i infiltrace, či dokonce recepce cizích práv v zemských zřízeních jednotlivých knížectví, konkrétně práva českého, saského a římského.

Podstatně užší tematické rozpětí vykazuje druhý oddíl publikace *Zemské právo ve spisech Karla staršího ze Žerotína*. Ve stati *De iure nostro. Právní spis Karla staršího ze Žerotína* předkládá Jana Janišová podrobnou analýzu spisu, který objevil koncem 50. let 20. století František Čáda, a kritickou edici jedné jeho kapitoly. Vznik jediného dochovaného exempláře, jenž je autografem Karla st. ze Žerotína, klade do druhé poloviny roku 1607. V rozsáhlé materiálové stati *Žerotínovy glosy k moravskému zemskému zřízení z roku 1562* s podtitulem *Osobní prvky v zemské legislativě a příprava zemských zřízení v prostředí žerotínských Morav* podává Tomáš Knoz přehled a analýzu vlastnoručních přípisů Karla st. ze Žerotína k tisku, jež objevil autor stati v Univerzitní knihovně ve Vratislavi. Žerotínovy glosy představují pro Knoze zároveň východisko k pojednání o některých obecnějších otázkách, zejména pak o problematice osobních, resp. subjektivních prvků v raně novověkých právních pramenech. Knoz se také pokouší podat typologii Žerotínových právních glos, jejichž podrobný a instruktivně zpracovaný přehled stať uzavírá.

Třetí oddíl publikace, věnovaný problematice *Ikografie zemského soudu*, tvoří rovněž dvě studie. V první z nich, *Miscellanea k ikografii zemského soudu*, vymezuje Robert Novotný na základě srovnání s vybranými zpodobněními soudních jednání z pozdní středověké západní Evropy charakteristické rysy a motivy ve vyobrazeních zasedání (českého) zemského soudu ze 16. století. Zuzana Hlavicová pak v příspěvku *Vyobrazení zemského soudu na zámku v Bechyni* podává podrobný rozbor této nástěnné malby, která se nedochovala v úplnosti. Na základě analýzy vyobrazení a dalších pramenů dospěla autorka k závěru, že malba byla pořizena teprve

poté, kdy se vlastníkem Bechyně po Petru Vokovi z Rožmberka stal Adam ze Šternberka, s největší pravděpodobností v letech 1598–1608.

Čtvrtý a poslední oddíl publikace je opatřen titulem *Inkolát, absolutismus a právníci*. Právní historik Marek Starý ve studii „*A tak ve všech povinnostech se srovnati mám s obyvateli téhož království českého a země české*“ se snad až příliš skromně znějícím podtitulem *Několik poznámek k obyvatelskému právu a české inkolátní praxi v 16. století* podává všestranný, formálně i terminologicky brilantní přehled o problematice inkolátu (obyvatelského práva) v Českém království. Autor charakterizuje inkolát jako subjektivní právo svého nositele. I když bývá inkolát obvykle interpretován jako oprávnění zakupovat v zemi deskové (svobodné) statky, nabývat zemské úřady a účastnit se zemských sněmů, je podle Starého správnější zúžit obsah inkolátu pouze na možnost nabývat deskové statky a zároveň inkolát označit za jednu z podmínek k výkonu dalších práv veřejnoprávní povahy. Autor vymezuje a podrobně charakterizuje způsoby nabytí inkolátu a jeho zániku a pokouší se nalézt odpověď na otázku, kolik osob jej v předbělohorské době získalo.

Dosud jen okrajově zkoumanou problematikou vývoje zemského soudu Markrabství moravského v bělohorské a pobělohorské době se zabývá Jiří David v obsáhlé stati *Moravské právo a problém absolutismu. Sociální profil moravského zemského soudu v 17. a 18. století*. Autor si všímá nejen jeho vývoje a fungování, nýbrž např. i osobností, které ve zkoumaném období zásadním způsobem ovlivňovaly jeho činnost. Pokouší se také o rozbor sporné agendy soudu a rovněž podává všestrannou analýzu jeho sociálního profilu v letech 1651–1783. V uvedeném období zde zasedalo celkem 175 přísedících, jejichž seznam následuje v příloze stati. V poslední studii publikace *Právník v byrokratickém aparátu. K juristickým kariéram v habsburské monarchii na přelomu 18. a 19. století* přibližuje Tomáš Sterneck životní osudy a úřední kariéru českobudějovického měšťana Jakuba Ignáce (II) Daudlebského ze Sternecku (1748–1826), který stál v letech 1794–1817 jako komorní prokurátor v čele moravskoslezského fiskálního úřadu. Autor právem hodnotí Daudlebského úřední dráhu jako úspěšnou kariéru vzdělaného právníka z přelomu 18. a 19. století.

Publikace *Ad iustitiam et bonum commune* představuje důležitý příspěvek k poznání

zemského práva v českých zemích. Autoři některých studií zásadním způsobem revidují a přehodnocují výsledky dosavadního bádání, další se zabývají tématy, kterým dosud nebyla věnována dostatečná pozornost nebo byly zcela opomíjeny. Je pochopitelné, že publikace nemohla (i s ohledem na odborné zaměření jednotlivých spoluautorů) vyplnit všechny mezery a uspokojit veškerá deziderata bádání o dějinách zemského soudnictví v českých zemích. S výjimkou období vzniku ve 13. století zůstává stále velmi málo zpracován vývoj českého zemského soudu, málo je známo např. i o osudech dvorského soudu v raném novověku. Takřka úplná terra incognita je pak soud nejvyššího purkrabího pražského, byť se jednalo o poměrně významnou soudní instituci s celozemskou působností. Stranou badatelské pozornosti nadále zůstávají mnohé instituty českého zemského práva, zejména z oblasti práva hmotného.

PETR KREUZ

EDICE A POMOCNÉ VĚDY HISTORICKÉ

Adam Brémský, Činy biskupů hamburského kostela. Velká kronika evropského Severu, přel. Libuše HRABOVÁ – Jana ENGELBRECHTOVÁ, předmluva a poznámky L. HRABOVÁ, Argo, Praha 2009

281 s., ISBN 978-80-257-0167-6

Dílo Adama Brémského, snad původem ze Švábska či Bavorska, nabízí v rámci rané středověké chronistiky novou perspektivu. Na rozdíl od Widukinda se nezabývá dějinami Sasů, na rozdíl od Galla se nesoustřeďuje na činy významných vládců, na rozdíl od kroniky Řehoře z Tours nevychází z perspektivy jedné rodiny (a jedné společenské skupiny). V mnohém se přibližuje kronice Dětmara Merseburského, neboť zachycuje dějiny jednoho biskupství. Oba rovněž spojuje zájem o „barbary“, jimiž jsou Dětmarovi Slované a Adamovi Seveřané a Slované. Oba autoři se nicméně neshodují z hlediska perspektivy: autor-biskup zde stojí proti jednomu z kanovníků, který si zachovává vůči svým hlavním hrdinům větší odstup. Není proto pochyb, že volba vydat překlad kroniky Adama